

2. LOENG (11. september)

Valimised. Võimude lahusus.

Valimiskord. Valimissüsteemid. Täidesaatev, seadusandlik ja kohtuvõim. Nende erinevused ja funktsioonid.

Valimised

Iga demokraatliku korra üheks olulisemaks tingimuseks on perioodiliselt toimuvad esindusorgani valimised. Valimistel on võimalik eristada ühelt poolt **aktiivset** valimisõigust ehk igäihel peab olema õigus valida kui teiselt poolt **passiivset** valimisõigust ehk igal ühel on võimalik saada valitud.

Üldmõisted

Vabad – osalemine ning valiku tegemine on vabatahtlik ehk keegi ei saa omada sundi kellegi poolt hääletama ning seoses mitteosalemisega ei järgne sanktsioonid või eelised (kohustuslikud valimised on nt Belgias ja Austraalias).

Üldised – osalusõigus on reeglina kogu täisealisel valijaskonnal ning keelatud on valimistsensused (ajalooliselt on pikalt eksisteerinud piirangud soo, vara või sotsiaalse staatuse alusel). Teatud erandid on lubatud: **1) kodakondsus** - Eesti puhul on ainult kodanikud hääleõiguslikud (erand KOV, kus ka mittekodanikud omavad teatud õigusi); **2) vanus** – valimisõigus Eestis alates 18 a. ning kandideerimisõigus 21 a. (valimispäevaks); **3) teovõimelisus** – teovõimetuks võib tunnistada isiku, kes nõrgamõistuslikkuse või vaimuhaiguse tõttu ei suuda aru saada oma käitumisest; **4) kohtu poolt karistust kandvad isikud.**

Ühetaolised – kõigi valijate hääled omavad võrdset kaalu (enamasti 1 hääl, kuid nt Venemaal, Leedus, Saksamaal 2 häält).

Otsesed – hääl antakse kas kandidaadile või nimekirjale ning valimistulemused peavad selguma otse rahva poolt antud hääle tulemusena. Kaudset valimisviisi kasutatakse üksnes osade kahekojaliste parlamentide ülemkoja valimistel (nt Saksamaal) ja USA presidendivalimistel, kus on kasutusel valijameeste süsteem.

Salajased – keegi ei tohi saada teada valija otsust, et tagada vaba valiku võimaldamine. Kas aga on võimalik sellest õigusest loobuda? Pigem mitte, eriti olulistel ametipostidel olevate isikute puhul.

Valimised Eestis

1) Riigikogu korralised valimised toimuvad valimisaasta märtsikuu esimesel pühapäeval. Riigikogu valitakse neljaks aastaks. Vabariigi President võib Vabariigi Valitsuse ettepanekul kuulutada välja Riigikogu erakorralised valimised kolme päeva jooksul, arvates Vabariigi Valitsusele või peaministrile umbusalduse avaldamise päevast. Viimased valimised 02. märts 2003, järgmised 04. märts 2007.

2) Kohalike omavalitsuste volikogude korralised valimised toimuvad valimisaasta oktoobrikuu kolmandal pühapäeval. Volikogu valitakse neljaks aastaks. Viimased valimised toimusid 16. oktoober 2005.

3) Euroopa Parlamendi valimised toimusid juunis 2004. Eestist valiti 6 Euroopa Parlamendi liiget (Toomas-Hendrik Ilves asendusliige on Liia Hänni; Andres Tarand, Marianne Mikko; Siiri Oviir; Tunne Valdo Kelam; Toomas Savi), kelle volitused kestavad 5 aastat.

4) Vabariigi Presidendi valimised toimuvad iga 5 aasta tagant. Presidendi valib Riigikogu. Kui president jääb Riigikogus valimata, valib presidendi valimiskogu. Viimased valimised 23. september 2006, president astus ametisse 09.10.2006.

Kuidas kandidaat osutub valituks Riigikogu valimistel? Kolm + üks võimalust:

1) Lihtkvoot ehk isikumandaat – kehtivad hääled jagatud mandaatide hulgaga. Valituks osutub kandidaat, kellele antud häälte arv ületab lihtkvoodi või on sellega võrdne. See põhimõte on püsinud muutumatult kõikidel valimistel:

$$\text{kvoot} = \frac{\text{kehtivad hääled ringkonnas}}{\text{mandaatide hulk ringkonnas}}$$

Isikumandaadi kaudu valituks osutunud Riigikogu liikmeid ei ole olnud eriti palju: 1992.a – 17, 1995.a. - 15, 1999.a. - 11, 2003.a – 14. See võimalus on ka ainuke üksikkandidaatide jaoks.

2) Ringkonnamandaadi kaudu - iga erakond esitab konkreetses ringkonnas oma kandidaatide nimekirja, mis vastavalt kogutud häältele kujundatakse ümber. Kas ja kui palju see nimekiri kohti saab, sõltub kolmest asjaolust:

- erakond peab üle riigi koguma vähemalt 5% kehtivatest häältest,
- erakond peab oma kandidaadid üles seadma vähemasti kahes ringkonnas,
- nimekiri saab kohti niipalju, kui mitu täisisikukvooti need kandidaadid kokku kogusid ja vastavalt sellele osutuvad ümberkujundatud nimekirja eesotsast valituks. (1995.a. valimistest kehtib ka üks piirang – valituks osutuvad ainult need kandidaadid, kes kogusid vähemasti 10% antud ringkonna isikukvoodist).

3) Kompensatsioonimandaadi kaudu – see on meie valimissüsteemi kõige keerulisem variant, eeldades enne järgmist:

- üleriikliku hierarhilise nimekirja olemasolu, mis valimiste käigus ei muutu.
- nimekiri peab saama üle riigi vähemalt 5% häältest.
- kohtade jaotamisel võetakse aluseks võrdlusarv, mis saadakse erakonna poolt üle riigi kogutud häälte hulka jagades modifitseeritud d'Hondti jagajaid (1, 2, 3.....astmel 0,9)

Tulemus ongi võrdlusarv ning need arvutatakse välja kõikide enam kui 5% saanud nimekirjade kandidaatide kohti. Nüüd tehakse kindlaks, kui palju Riigikogu kohtadest on täidetud isiku- ja ringkonnakvoodi alusel ja ülejäänud kohad lähevad jaotamisele kompensatsioonimandaatide kaudu. Võrdlusarv saadakse, jagades erakonna poolt antud häälte hulga vastaval positsioonil oleva kandidaadi jagajaga.

Kuni 2003.a. valimisteni ei pidanud arvestama kompensatsioonimandaatide jagamisel kandidaadi personaalset häältehulka. Nii on osutunud võimalikuks, et Riigikogu liikmeks on saanud väga väikese häältehulgaga (nt 1992.a. valimistel kogus 3 Riigikogu liiget alla 100 hääle). 2003.a. valimistel täiendus – niimoodi koha

saamisele pretendeeriv kandidaat peab personaalselt koguma vähemalt 5% lihtkhoodist. Oluline on seega ikka peamiselt isiku paiknemine erakonna hierarhilises nimekirjas.

Kuna nii ringkonnamandaatide kui ka kompensatsioonimandaatide jagunemine on seotud künnisega, siis see tingimus mõnevõrra vähendab poliitiliste jõudude esindatuse proportsionaalsust Riigikogus. 5% künnis tähendab seda, et kõik need nimekirjad, mis saavutasid valimistel vähem hääli, kaotasid need kõik. Kui aga taolistes nimekirjades keegi kandidaatidest sai täis isikukhoodi, siis osutus see poliitik loomulikult valituks.

Asendusliikmena – nt valituks osutunud kandidaadi loobumisel, valituks osutunud kandidaadi asumisel valitsusse.

12 ringkonda 2003 aastal:

- 1 valimisringkond – Tallinn (8)
- 2 valimisringkond – Tallinn (10)
- 3 valimisringkond – Tallinn (8)
- 4 valimisringkond – Harjumaa (v.a. Tallinn) ja Raplamaa (12)
- 5 valimisringkond – Hiiu-, Lääne- ja Saaremaa (7)
- 6 valimisringkond – Lääne-Virumaa (6)
- 7 valimisringkond – Ida-Virumaa (8)
- 8 valimisringkond – Järva- ja Viljandimaa (9)
- 9 valimisringkond – Jõgeva- ja Tartumaa (v.a. Tartu linn) (8)
- 10 valimisringkond – Tartu linn (8)
- 11 valimisringkond – Võru-, Valga- ja Põlvamaa (9)
- 12 valimisringkond – Pärnumaa (8)

Teised süsteemid

Suurbritannia – kõige vanem kasutatav süsteem ehk **enamusvalimine**. Riik on jaotatud ühemandaadilisteks ringkondadeks (single-member districts). Kandideerida võib piiramatu arv kandidaate ja see, kes võidab ringkonnas kõige rohkem hääli, osutub valituks (first-past the post). Sellise süsteemi „ohvrid“ on väikesed parteid (nt 1983.a. Alliance sai kõigest 23 kohta ehk 3,5% kogu hulgast, kuigi uuringud näitasid nende toetuseks 26%).

USA – seadusandlikku võimu teostab 2-kojaline parlament (Kongress), täidesaatvat võimu president. Parlament (Kongress) koosneb alamkojast (Esindajatekojast) ja ülemkojast (Senatist). Esindajatekoda valitakse kaheks aastaks vastavalt osariikide rahvaarvule (nt Alaskalt 1, N.Y. 34 ja Californiast 45 saadikut). Senatisse valitakse igast osariigist 2 senaatorit. Iga kahe aasta järel valitakse 1/3 senaatoreid ümber. Kasutatakse **enamusvalimiste süsteemi** nagu Suurbritannias, seetõttu on edukad ainult 2 suurt parteid. Selleks, et mingist seaduseelnõust saaks seadus, tuleb see vastu võtta tingimata mõlemas kojas. Presidendil on veto õigus, millest saab mööda mõlema koja 2/3 enamusega.

Saksamaa – parlamendi alamkoda valitakse, kasutades nii **majoritaarset kui proportsionaalset** süsteemi. 1950. aastail välja kujunenud valimiskorra järgi valitakse pool alamkojast ühemandaadilistest ringkondadest suhtelise enamuse põhjal (nagu USA-s ja Suurbritannias), teine pool valitakse liidumaade kaupa ülesseatud kinniste parteinimekirjade põhjal (second ballot) võrdelisuse alusel. Ülemkoda koosneb oma suuruselt sõltuvalt 3-6 liidumaa valitsuse liikmest, kelle määrab liidumaa valitsus.

Prantsusmaa – riik on jaotatud ühemandaadilisteks ringkondadeks, kus kandideerida võib piiramatult hulk kandidaate ja kasutatakse süsteemi, mille kohaselt valituks osutub kandidaat, kes kogub **absoluutse enamuse**. Kui kellelgi ei õnnestu saavutada 50% + 1hääle, siis toimub nädal hiljem teine hääletusvoor (osaleda saavad ainult need, kes kogusid esimeses voorus vähemalt 12,5% häältest), mille võitjaks osutub **suhtelise häälteenamuse** saavutaja.

Täidesaatev, seadusandlik ja kohtuvõim

Tulenevalt võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttest, jagab Eesti põhiseadus võimujaoituse kolmeks: seadusandlik võim (Riigikogu), täidesaatev võim (valitsus ja president) ning kohtuvõim (kohtud). Iga riigioran peab tegelema sellega, mida põhiseadus just talle on määranud. Seadusandliku võimu ülesanne on seaduste vastuvõtmine ning täidesaatva võimu ülesanne seaduste elluviimine. Kohtute peamine funktsioon sellise jaotuse puhul on õigusemõistmine, samas ka avaliku võimu kontrollimine. See väljendub täidesaatva võimu tegevuse kontrolli põhiseaduse valguses ehk jälgitakse, et seadused (ja muud õigusaktid) oleksid kooskõlas põhiseadusega. Võimude lahusus väljendub ka isikute tasandil – keegi ei saa olla üheaegselt president, valitsuse või Riigikogu liige ja kohtunik.

Kohtud

Eesti põhiseadus eristab tavalisi, erakorralisi ja erikohtuid. Tavalised jagunevad omakorda kolmeks astmeks: 1) maa- ja linnakohtud ning halduskohtud; 2) ringkonnakohtud; 3) Riigikohus (jälgivad üksnes, kas alama astme kohtud on õieti seadustest aru saanud, seda õieti kohaldanud ning järginud protsessireegleid). Erikohtud on seaduse alusel Eestis küll lubatud, kuid seda võimalust pole seni kasutatud; samas pole erakorralised kohtud lubatud.

Kohtud alluvad vaid seadustele ning kohtule ei tohi keegi õigusemõistmisele ettekirjutusi teha. Samuti ei tohi ettekirjutusi teha ega mõjutada kõrgema astme kohtud.

NB! Ära unusta endale selgeks tegemast Eesti riikliku korraldust ehk seda skeemi, mis ma teile tahvlile joonistasin (rahvas, Riigikogu, valitsus, ministriumid jne)

Lisa

Valimistulemuste kindlakstegemine

Näide

Kandidaadid osutuvad valituks valimisringkonnas isikumandaadi või ringkonnamandaadi alusel või üleriigiliselt kompensatsioonimandaadi alusel.

Näite esimene osa on koostatud ühe valimisringkonna kohta.

Valimisringkonnas on 10 mandaati.

Valimisringkonnas on registreeritud viie erakonna (Kalade Partei, Lindude Erakond, Puude Partei, Metsa Partei, Erakond Laut) kandidaadid ning kaks üksikkandidaati.

Hääletamise tulemusena said kandidaadid hääli järgmiselt:

Kandidaadi registreerimis-number	Kandidaadi ees- ja perekonnanimi	Erakond või üksikkandidaat	Häälte arv
101	Tuuli Tursk	Kalade Partei	2865
102	Kalev Koha	Kalade Partei	4531
103	Kai Koger	Kalade Partei	187
104	Luule Luts	Kalade Partei	567
105	Ain Ahven	Kalade Partei	613
106	Henn Heeringas	Kalade Partei	143
107	Lembit Lest	Kalade Partei	2865
108	Kersti Karp	Kalade Partei	60
109	Lauri Latikas	Kalade Partei	126
	Erakond kokku		11 957
201	Karl Kajakas	Lindude Erakond	5927
202	Kaarel Kana	Lindude Erakond	836
203	Helve Hani	Lindude Erakond	235
204	Koit Kotkas	Lindude Erakond	45
205	Leena Leevike	Lindude Erakond	112
206	Peep Part	Lindude Erakond	764
207	Tarmo Teder	Lindude Erakond	1435
208	Valli Varblane	Lindude Erakond	98
209	Hans Harakas	Lindude Erakond	543
	Erakond kokku		9995
301	Loit Lepp	Puude Partei	1321
302	Katrin Kuusk	Puude Partei	457
	Erakond kokku		1778
323	Igor Ilves	Metsa Partei	5903
324	Siim Siil	Metsa Partei	344
325	Kati Karu	Metsa Partei	111

326	Rein Rebane	Metsa Partei	239
	Erakond kokku		6597
401	Heino Hobune	Erakond Laut	10 543
402	Lehte Lehm	Erakond Laut	510
403	Saima Siga	Erakond Laut	236
404	Laine Lammas	Erakond Laut	5280
405	Kaido Kits	Erakond Laut	378
	Erakond kokku		16 947
506	Kalle Kaamel	Üksikkandidaat	5478
507	Kirill Kivi	Üksikkandidaat	76
		KÕIK KOKKU	52 828

Valimisringkonna kohta arvutatakse lihtkvoot, mis saadakse valimisringkonnas antud kehtivate häälte arvu jagamisel mandaatide arvuga ringkonnas. Kui erakonna kandidaadi registreerimise otsus tühistatakse, jäävad temale välisriigis antud hääled erakonnale. Samuti jäävad erakonnale selle kandidaadi hääled, kes suri ajavahemikus eelhääletamise algusest kuni valimiste päevani. Surnud üksikkandidaadi poolt antud häält valimistulemuste kindlakstegemisel ei arvestata.

Näide:

Kehtivate häälte arv	52 828
Mandaatide arv	10
Lihtkvoot	$52\,828 / 10 = 5282,8$

Lihtkvoodi alusel osutub valituks (saab isikumandaadi) kandidaat, kellele antud häälte arv ületab lihtkvoodi või on sellega võrdne (5283 häält).

Näide:

Karl Kajakas (5927 häält), Igor Ilves (5903 häält), Heino Hobune (10 543 häält), Kalle Kaamel (5478 häält) osutuvad valituks, kuna neile antud häälte arv ületab lihtkvoodi (5283 häält). Seega on lihtkvoodi alusel jaotatud neli mandaati.

Pärast isikumandaatide jaotamist jaotatakse ringkonnamandaadid. Ringkonnamandaadid jaotatakse nende erakondade vahel, mille kandidaadid kogusid üleriigiliselt kokku vähemalt viis protsenti häältest.

Näide:

5 protsenti künnise arvutamisel liidetakse kokku erakonnale kõikides valimisringkondades antud hääled.

Erakonnad ja üksikkandidaadid said üleriigiliselt häält järgmiselt:

Kalade Partei	202 731
Lindude Erakond	125 386
Puude Partei	20 670
Metsa Partei	28 983
Erakond Laut	301 420

Üksikkandidaadid 15 354
kokku
Kõik kokku 694 544

5 protsendi künnis on $694\,544 \times 5/100 = 34\,727,2$.

5 protsendi künnise ületamiseks on vaja vähemalt 34 728 häält.

Edasisest konkurentsist langevad välja erakonnad Puude Partei ning Metsa Partei, kuna nad kogusid üleriigiliselt alla 5 protsendi häältest. Ringkonnamandaatide jaotamisel ei osale üksikkandidaadid.

Ringkonnamandaatide jaotamiseks reastatakse kandidaadid ringkonnanimikirjades vastavalt saadud häälte arvule. Sama erakonna kandidaatidele antud hääled liidetakse.

Näide:

Kalade Partei		Lindude Erakond		Erakond Laut	
1. Kalev Koha	4531	1. Karl Kajakas	5927	1. Heino Hobune	10 543
2. Tuuli Tursk	2865	2. Tarmo Teder	1435	2. Laine Lammas	5280
3. Lembit Lest	2865	3. Kaarel Kana	836	3. Lehte Lehm	510
4. Ain Ahven	613	4. Peep Part	764	4. Kaido Kits	378
5. Luule Luts	567	5. Hans Harakas	543	5. Saima Siga	236
6. Kai Koger	187	6. Helve Hani	235		
7. Henn Heeringas	143	7. Leena Leevike	112		
8. Lauri Latikas	126	8. Valli Varblane	98		
9. Kersti Karp	60	9. Koit Kotkas	45		
Kokku	11 957	Kokku	9995	Kokku	16 947

Erakond saab nii mitu mandaati, kui mitu korda ületab temale selles valimisringkonnas antud häälte arv lihtkvoodi. Erakonna mandaadiks loetakse ka isikumandaati. Erakonna mandaatide arvu suurendatakse ühe võrra, kui häälte jääk moodustab vähemalt 75 protsenti lihtkvoodist. Erakond saab mandaadi ka juhul, kui häälte arv moodustab vähemalt 75 protsenti lihtkvoodist.

Näide:

Kalade Partei $11\,957 / 5282,8 = 2,263$
Lindude Erakond $9995 / 5282,8 = 1,892$
Erakond Laut $16\,947 / 5282,8 = 3,208$

Antud valimisringkonnas saab Kalade Partei kaks mandaati, Lindude Erakond kaks mandaati ja Erakond Laut kolm mandaati.

Valituks osutuvad nimekirjas eespool olevad kandidaadid, kellele antud häälte arv on vähemalt 10 protsenti lihtkvoodist (529). Kui vähemalt kahele kandidaadile antud häälte arv on võrdne, osutub valituks kandidaatide üleriigilises nimekirjas eespool olev kandidaat.

Näide:

Ringkonnamandaadi saavad Kalade Parteist Kalev Koha (4531 häält) ja Lembit Lest (2865 häält). Lindude Erakond on juba saanud ühe mandaadi valimistulemuste kindlakstegemise esimeses voorus, kuna Karl Kajakale antud häälte arv ületas lihtkvoodi. Lindude Erakonna teise mandaadi saab Tarmo Teder (1435 häält). Erakonnast Laut saab mandaadi Laine Lammas (5280 häält). Erakonna poolt saadud üks mandaat läks juba Heino Hobusele, kes kogus lihtkvoodi jagu häáli. Erakond Laut oleks pidanud saama kolm mandaati, kuid Lehte Lehm ei kogunud nõutavat 10 protsenti häáli lihtkvoodist (st 529 häält) ja seega mandaati ei saa. Kalade Partei nimekirjas kogusid Tuuli Tursk ja Lembit Lest ühepalju häáli, kuid mandaadi sai Lembit Lest, sest ta oli Kalade Partei üleriigilises nimekirjas eespool.

Seega jaotati valimisringkonnas 9 mandaati.

Valimisringkondades lihtkvoodi alusel jaotamata jäänud mandaadid jaotatakse kompensatsioonimandaatidena nende erakondade üleriigiliste nimekirjade vahel, kelle kandidaadid kogusid üleriigiliselt kokku vähemalt viis protsenti häältest.

Kompensatsioonimandaadid jaotatakse nn modifitseeritud d'Hondti jagajate meetodil jagajate jadadega $1, 2^{0,9}, 3^{0,9}, 4^{0,9}$ jne, milles jagajate jada elementide arvutamiseks tuleb astendada jada järjekorranumbrit arvuga 0,9.

Tulemustest kujuneb järgmine tabel (järjekorranumber astmes 0,9):

Jrk nr	Väärtus
1	1,000000
$2^{0,9}$	1,866066
$3^{0,9}$	2,687875
$4^{0,9}$	3,482202
$5^{0,9}$	4,256699
$6^{0,9}$	5,015753
$7^{0,9}$	5,762198
$8^{0,9}$	6,498019
$9^{0,9}$	7,224674
$10^{0,9}$	7,943282
jne	

Võrdlusarvude leidmiseks jagatakse kandidaatide nimekirjale kogu riigis antud kehtivate häälte arv jagajate jada vastavate väärtustega.

Igale kandidaatide üleriigilisele nimekirjale arvutatakse nii mitu võrdlusarvu, kui palju on selles nimekirjas kandidaate. Seejuures jäetakse iga nimekirja võrdlusarvude arvutamisel vahele nii mitu jada esimest elementi, kui mitu mandaati sai erakond valimisringkondades. Kui vähemalt kahe nimekirja võrdlusarvud on võrdsed, eelistatakse varem registreeritud erakonda.

Kompensatsioonimandaadi saab erakond, mille võrdlusarv on suurem.

Kompensatsioonimandaadi saab kandidaat, kes on üleriigilises nimekirjas eespool. Mandaatide jaotamisel jäetakse vahele need kandidaadid, kes osutusid valituks valimisringkondades.

Näide:

Lihtkvoodi alusel 12 valimisringkonnas kokku sai Kalade Partei 9 mandaati, Lindude Erakond 9 mandaati, Erakond Laut 18 mandaati.

Kompensatsioonimandaatide jaotuse aluseks võetakse üleriigilised (erakonna poolt järjestatud) kandidaatide nimekirjad.

Kalade Partei	Lindude Erakond	Erakond Laut
L. Lõhe	K. Kajakas	H. Hobune
L. Lest	H. Harakas	H. Hiir
K. Koha	K. Kana	L. Lehm
L. Latikas	H. Hani	L. Lammas
T. Tursk	P. Part	K. Kits
A. Ahven	L. Leevike	R. Rott
L. Luts	K. Kotkas	S. Siga
K. Koger	V. Varblane	P. Pull
K. Karp	T. Tuvi	E. Eesel
H. Heeringas	V. Vutt	P. Pühvel
S. Särg	E. Emu	K. Kaamel
K. Kilu	P. Pääsuke	K. Küülik
jne	jne	jne

Mandaatide jaotamisel jäetakse vahele kandidaadid, kes on juba saanud mandaadi lihtkvoodi alusel, ja kandidaadid, kes ei ole saanud häält vähemalt 5% vastava valimisringkonna lihtkvoodist. Näites toodud valimisringkonnas on 5% lihtkvoodist 264,14. Näiteks Kalade Parteis jäävad mandaatide jagamisel vahele Kalev Koha ja Lembit Lest, kes on juba saanud ringkonnamandaadi, ning Kai Koger (187 häält), Henn Heeringas (143 häält), Kersti Karp (60 häält) ja Lauri Latikas (126 häält), kelle häälte arv on väiksem kui 5% lihtkvoodist.

Kui kompensatsioonimandaatide jaotamisel selgub, et üleriigilises nimekirjas ei ole piisavalt kandidaate, kellele antud häälte arv oli vähemalt 5 protsenti oma valimisringkonna lihtkvoodist, saab kompensatsioonimandaadi oma valimisringkonna lihtkvoodist enima häälteprotsendi kogunud sama nimekirja kandidaat. Häälte võrdsuse korral saab kompensatsioonimandaadi kandidaat, kes on esitatud nimekirjas eespool.

Järgnevalt arvutatakse nimekirjadele iga kandidaadi võrdlusarv. Selleks jagatakse nimekirjale kogu riigis antud häälte arv jagajate jada vastava elemendiga.

Kuna näiteks Kalade Partei oli juba saanud 9 mandaati, siis alustatakse selle nimekirja võrdlusarvude arvutamisel jagajate jada 10-ndast elemendist, mille väärtus on 7,943282. Kalade Partei nimekirja esimese kandidaadi L. Lõhe võrdlusarv on seega $202\,731 / 7,943282 = 25\,522,321$.

Nimekiri	Kandidaat	Jada jrk nr	Häälte arv	Jagaja		Võrdlusarv
Kalade Partei	L. Lõhe	10	202 731	7,943282	=	25 522,321
Kalade Partei	T. Tursk	11	202 731	8,654728	=	23 424,307
Kalade Partei	A. Ahven	12	202 731	9,359726	=	21 659,930
Kalade Partei	L. Luts	13	202 731	10,058866	=	20 154,459
Kalade Partei	S. Särg	14	202 731	10,752643	=	18 854,062
Kalade Partei	K. Kilu	15	202 731	11,441478	=	17 718,952
						jne

Lindude Erakond	H. Harakas	10	125 386	7,943282	=	15 785,162
Lindude Erakond	K. Kana	11	125 386	8,654728	=	14 487,573
Lindude Erakond	P. Part	12	125 386	9,359726	=	13 396,333
Lindude Erakond	T. Tuvi	13	125 386	10,058866	=	12 465,222
Lindude Erakond	V. Vutt	14	125 386	10,752643	=	11 660,947
Lindude Erakond	E. Emu	15	125 386	11,441478	=	10 958,899
Lindude Erakond	P. Pääsuke	16	125 386	12,125733	=	10 340,489
						jne
Erakond Laut	H. Hiir	19	301 420	14,153969	=	21 295,793
Erakond Laut	L. Lehm	20	301 420	14,822689	=	20 335,042
Erakond Laut	K. Kits	21	301 420	15,488072	=	19 461,428
Erakond Laut	R. Rott	22	301 420	16,150293	=	18 663,438
Erakond Laut	P. Pull	23	301 420	16,809510	=	17 931,516
Erakond Laut	E. Eesel	24	301 420	17,465866	=	17 257,662
Erakond Laut	P. Pühvel	25	301 420	18,119492	=	16 635,125
Erakond Laut	K. Kaamel	26	301 420	18,770507	=	16 058,170
						jne

Iga järgmise kompensatsioonimandaadi saab selle nimekirja kandidaat, kelle võrdlusarv on suurem. Võrdlusarvude suuruse järjekorras jaotatakse ära kõik valimistulemuste kindlakstegemise esimeses kahes voorus jaotamata jäänud mandaadid kuni 101-ni.

Esimese kompensatsioonimandaadi saab Kalade Parteist L. Lõhe (võrdlusarv 25 522,321), teise samast erakonnast T. Tursk (23 424,307), kolmanda Kalade Parteist A. Ahven (21 659,930), neljanda Erakonnast Laut H. Hiir (21 295,793), viienda Erakonnast Laut L. Lehm (võrdlusarv 20 335, 042), kuuenda Kalade Parteist L. Luts (20 154,459) jne.